

:

()

: خرداد ۱۴۰۳

: جنگ تجاری- سوئیفت روسی- تحریم- کشورهای شورای خلیج فارس- فقر- تحول دیجیتال

: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۸	تحولات منطقه‌ای
۱۵	پژوهش‌های تازه

تحولات جهانی

تدابیر جدید آمریکا برای مقابله با چین

ایالات متحده به منظور مقابله با نفوذ اقتصادی چین در سطح جهانی و کاهش تأثیرات اعمال تاکتیک‌های تجاری اجبارآمیز چین بر صحنه بین‌المللی، انجام اقدامات پیشگیرانه و شکل‌دهی به اتحادهای استراتژیک را در دستور کار خود قرار داده است. در همین راستا یکی از تازه‌ترین اقدامات دولت آمریکا، ایجاد یک تیم تخصصی در وزارت خارجه است که به طور غیررسمی، به‌عنوان «گروه قاطع» شناخته می‌شود و تحت سرپرستی ملانی هارت قرار دارد. این تیم به کشورهای که تحت فشار اقتصادی چین قرار دارند، در صورت درخواست آنها، از طرق مختلف از جمله ارائه تجزیه و تحلیل استراتژیک و ارائه راهبردهای متنوع‌سازی تجارت کمک می‌کند.

شایان توجه است که اخیراً چین اقدامات تلافی‌جویانه‌ای بر علیه کره جنوبی، استرالیا و لیتوانی اتخاذ کرده؛ امری که از منظر آمریکا، اتخاذ یک پاسخ هماهنگ به منظور محافظت از کشورها در برابر پیامدهای اقتصادی این اقدامات را ضروری کرده است. در همین راستا تاکنون تقاضای دریافت راهنمایی از این تیم تخصصی ایالات متحده از سوی تعدادی از کشورها در سراسر آسیا، آفریقا، آمریکای لاتین و اروپا به منظور مقابله با چالش‌های اقتصادی ناشی از فشارهای چین ارائه شده است.

هر چند که ابتکار آمریکا در شکل‌دهی به این تیم تخصص حاکمی از تغییر قابل توجهی در سیاست خارجی ایالات متحده به سمت مقابله با تاکتیک‌های اجبار تجاری چین است، اما این پروسه با چالش‌هایی از جمله تقسیم‌بندی‌های سیاسی داخلی و ملاحظات و تعهدات تجاری ایالات متحده نیز مواجه است؛ امری که چشم‌اندازی پیچیده را برای کارکرد این تیم ترسیم می‌کند. به‌عنوان مثال در مورد لیتوانی، اقدامات اجباری چین، ماهیتی چندوجهی داشت که علاوه بر ایجاد مشکلات تجاری، با اعمال فشار بر شرکت‌ها و انجام مانورهای دیپلماتیک نیز همراه بود.

ائتلاف‌سازی ایالات متحده در جنگ تجاری همه‌جانبه بر علیه چین

اخیراً وزیر خزانه‌داری ایالات متحده طی یک سخنرانی در فرانکفورت، از اتحادیه اروپا خواسته تا در جهت کاهش حجم صادرات فناوری‌های سبز ارزان‌قیمت چینی از جمله پنل‌های خورشیدی و توربین‌های بادی سریعاً اقدام نماید. وی رهبران اروپایی را به سمت یک جنگ تجاری در مقیاس کامل بر علیه چین ترغیب کرده است.

علاوه بر این وزیر خزانه‌داری آمریکا، از مدیران بانک‌های آلمانی خواسته است تا اقدامات خود را به منظور رعایت کامل تحریم‌ها بر علیه روسیه و ممانعت از دور زدن آنها افزایش دهند تا تحت شمولیت جریمه‌های

بالقوه که می‌تواند منجر به قطع دسترسی آنها به دلار شود، قرار نگیرند. در همین راستا وی بر اقدام مشترک ایالات متحده و متحدان غربی آن در مقابل چین تأکید کرده است. از منظر وی، تولید روبه‌رشد چین، تهدیدی برای صنایع و کسب‌وکارها در اتحادیه اروپا، آمریکا و حتی سراسر جهان به شمار می‌رود. شایان توجه است که اخیراً رئیس کمیسیون اروپا، اورسولا فون در لاین، قصد جدی این اتحادیه در پیوستن به اقدامات ایالات متحده در جهت محدودسازی تجاری چین و اعمال تعرفه بر خودروهای برقی چینی را اعلام کرده است. در همین راستا اتحادیه اروپا در حال بررسی ادعای اعطای یارانه‌های دولتی به صنعت خودروسازی در چین است و به‌زودی گزارشی در مورد همین موضوع منتشر خواهد کرد.

چین، توربین‌های بادی را ۵۰ درصد ارزان‌تر از تولیدکنندگان آن در اتحادیه اروپا عرضه می‌کند. همین امر، سفارش و خرید توربین‌های بادی از چین را برای مقامات دولتی این کشورها که در راستای کاهش گازهای گلخانه‌ای با کمبود بودجه مواجه هستند، بسیار جذاب کرده است؛ امری که مورد اعتراض شدید تولیدکنندگان در اتحادیه اروپا قرار گرفته است.

از همین رو است که وزیر خزانه‌داری آمریکا از اعمال تعرفه‌های ۱۰۰ درصدی برای کالاهای چینی حمایت کرده است؛ امری که به عنوان اقدامی حمایت‌گرایانه تلقی شده و می‌تواند نقطه آغاز جنگ تجاری گسترده‌تری با چین باشد. متقابلاً چین نیز اعلام کرده است که در صورت وضع هرگونه تعرفه، دست به اعمال تعرفه بر محصولات این اتحادیه به ویژه شراب و لبنیات خواهد زد.

از آنجایی که سهم صادراتی اتحادیه اروپا از بازار چین بیشتر از ایالات متحده است، این اتحادیه، سیاست "کاهش ریسک" و نه "جدایی" را در قبال چین دنبال می‌کند؛ در همین راستا رئیس کمیسیون اروپا نیز اتخاذ رویکرد متفاوتی نسبت به ایالات متحده را اعلام کرده است. وی ابراز کرد هرچند که احتمال افزایش تعرفه‌ها وجود دارد، اما بعید است که این تعرفه‌ها مشابه مقدار مد نظر توسط ایالات متحده باشد.

این‌گونه پیش‌بینی می‌شود که نتیجه تحقیقاتی که در سپتامبر گذشته در مورد یارانه‌های دولتی چین آغاز شده، اعطای "یارانه‌های بیش از حد در بخش تولید" را مورد تأیید قرار دهد. این گزاره مطرح است که واکنش اتحادیه اروپا در قبال یارانه‌های چین، "ایجاد تناسب میان سطح عوارض با میزان خسارت وارده" باشد. لذا اتحادیه اروپا، عوارض واردات ۱۰۰ درصدی را اعمال نخواهد کرد.

تأکید اتحادیه اروپا بر مکانیسم‌های اجرای موثر تحریم‌ها

اخیراً اتحادیه اروپا به منظور مقابله با دور زدن تحریم‌های موجود توسط کشورهای ثالث، اقدامات جدیدی را در دستور کار خود قرار داده است. از جمله: تقویت همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه، ارائه کمک‌های فنی، ممنوعیت ترانزیت کالاها و صدور فناوری‌های دوگانه از اتحادیه اروپا به روسیه از طریق کشورهای

ثالث. در همین راستا اتحادیه اروپا یک فرستاده ویژه را به منظور انجام رایزنی‌های سطح بالا و مذاکرات با کشورهای ثالث به منظور ممانعت از تخطی یا دوزدن تحریم‌ها بر علیه روسیه منصوب کرده است. شایان توجه است که تمرکز و تأکید اقدامات احتیاطی اتحادیه اروپا، بر بخش LNG بوده است که سودآوری بالایی برای روسیه دارد. اتحادیه اروپا امیدوار است با این اقدامات توانایی روسیه در تأمین مالی جنگ خود در اوکراین کاهش دهد.

غرب «سوئیفت روسی» را هدف تحریم قرار می‌دهد؟

به گفته منابع نزدیک به مذاکرات گروه ۷ و اتحادیه اروپا، آنان در حال بررسی اعمال تحریم‌های جدیدی علیه موسسات مالی هستند که به دور زدن تحریم‌های فعلی علیه روسیه کمک می‌کنند. این تحریم‌ها ممکن است بانک‌هایی را هدف قرار دهد که از سیستم پیام‌رسانی بین بانکی بانک مرکزی روسیه، موسوم به «پیام‌رسان مالی نظام پرداخت» (SPFS) استفاده می‌کنند.

SPFS جایگزینی برای سیستم سوئیفت در روسیه است که پس از قطع ارتباط بانک‌های کلیدی روسیه از سوئیفت در سال ۲۰۲۲ به دلیل تحریم‌های مرتبط با اوکراین، راه‌اندازی شد.

هدف از این تحریم‌ها، جلوگیری از دسترسی روسیه به فناوری‌هایی است که می‌تواند برای تولید سلاح مورد استفاده قرار گیرد. ایالات متحده و متحدانش بارها چین را به حمایت از تلاش‌های نظامی روسیه از طریق فروش کالاهای دو منظوره متهم کرده‌اند.

معاون وزیر خزانه داری آمریکا، اخیراً گفته است "ما آماده تحریم هر نهادی هستیم که به روسیه در به دست آوردن قطعات قابل استفاده برای تولید سلاح کمک کند".

مذاکرات در مورد SPFS پیش از اجلاس گروه ۷ در ایتالیا که برای اواسط ژوئن برنامه‌ریزی شده است، انجام می‌شود. انتظار می‌رود که کشورهای عضو گروه ۷ در این نشست، بسته جدیدی از اقدامات را برای اجرای بهتر تحریم‌های موجود علیه روسیه ارائه دهند.

این احتمال وجود دارد که کشورهای عضو اتحادیه اروپا تا پیش از برگزاری نشست گروه ۷، در مورد بسته تحریم‌های خود به توافق برسند. با این حال، برخی از کشورهای عضو به دلیل نگرانی از تأثیرگذاری بر معاملات "مشروع" و همچنین روابط مالی خود با کشورهایی که بانک‌هایشان مورد هدف قرار خواهند گرفت، از حمایت از ممنوعیت کامل SPFS خودداری کرده‌اند.

در حال حاضر، واشنگتن و متحدانش در حال بررسی راه‌هایی برای استفاده از حدود ۳۰۰ میلیارد دلار دارایی بانک مرکزی روسیه هستند که به‌عنوان بخشی از تحریم‌ها مسدود شده‌اند. با این حال، تاکنون در این مورد اجماعی حاصل نشده است.

این تحریم‌ها نشان‌دهنده تلاش‌های مستمر غرب برای افزایش فشار اقتصادی بر روسیه به دلیل تهاجم این کشور به اوکراین است. با این حال، این اقدامات ممکن است پیامدهای ناخواسته‌ای نیز به همراه داشته باشد، از جمله افزایش بیشتر قیمت انرژی و اختلال در تجارت جهانی.

افزایش قابل توجه صادرات اتحادیه اروپا

داده‌های تازه، حاکی از مزاد فزاینده‌ای در تراز تجارت کالایی اتحادیه اروپا است. در سه‌ماهه نخست سال ۲۰۲۴، حجم واردات کالا از کشورهای غیر عضو اتحادیه اروپا به کشورهای این اتحادیه، نسبت به سه ماهه پیش از آن، به میزان ۲,۹ درصد کاهش یافت. این در حالی است که حجم صادرات کشورهای اتحادیه اروپا طی همین زمان، به میزان ۰,۳ درصد افزایش داشته است.

نکته حائز اهمیت آنکه، برای دو سه‌ماهه متوالی، حجم صادرات اتحادیه اروپا افزایشی بوده است. از سوی دیگر، کاهش واردات اتحادیه اروپا، برای شش دوره سه‌ماهه متوالی رخ داده است.

مزاد تجارت کالایی اتحادیه اروپا از ۳۱,۷ میلیارد یورو در سه ماهه چهارم سال ۲۰۲۳، به ۵۱,۲ میلیارد یورو در سه ماهه نخست سال ۲۰۲۴ افزایش یافت. تراز تجاری این اتحادیه برای سه دوره سه‌ماهه متوالی، شاهد مزاد بوده است. در واقع این دوره‌های مزاد تجاری، پس از دوره کسری تجاری که از سه ماهه چهارم سال ۲۰۲۱ تا سه ماهه دوم سال ۲۰۲۳ به طول انجامیده بود و عمدتاً به دلیل کسری بالای انرژی بود، حاصل شد.

مزاد تجاری ثبت شده در سه‌ماهه نخست سال ۲۰۲۴، در بخش‌های ماشین‌آلات و وسایل نقلیه (۶۵,۷ میلیارد یورو)، مواد شیمیایی (۵۷,۶ میلیارد یورو)، مواد غذایی و نوشیدنی (۱۵,۷ میلیارد یورو)، سایر کالاهای تولیدی (۴,۸ میلیارد یورو) و سایر کالاها (۱,۳ میلیارد یورو) به دست آمد که بیشتر از کسری تجاری در بخش انرژی (۸۷,۷- میلیارد یورو) و مواد خام (۶,۳- میلیارد یورو) بود.

تحولات منطقه‌ای

عزم جدی ترکیه در ارتقای روابط خود با کشورهای عربی

ترکیه به‌منظور تقویت روابط اقتصادی و کاهش تنش‌ها در منطقه، از کشورهای عربی به‌منظور انعقاد توافقنامه‌های تجارت آزاد دعوت کرده است؛ در همین راستا وزیر دارایی ترکیه، از کشورهای عربی خواسته که از انعقاد توافقنامه‌های تجارت آزاد با آنکارا هراس نداشته باشند و تأکید کرده که چنین توافقنامه‌هایی به نفع هر دو طرف خواهد بود.

این دعوت ترکیه، در راستای تلاش‌های گسترده‌تر آنکارا برای بهبود روابط با جهان عرب، به‌ویژه کشورهای شورای همکاری خلیج‌فارس (GCC) مانند عربستان سعودی، امارات متحده عربی و بحرین

صورت می‌گیرد. در همین راستا دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس و وزیر تجارت ترکیه، توافقنامه‌ای را به‌منظور آغاز مذاکرات در مورد توافقنامه تجارت آزاد (FTA) بین شورای همکاری خلیج فارس و ترکیه در ۱۸ می ۲۰۲۴، به امضا رساندند.

شایان توجه است که مذاکرات توافقنامه تجارت آزاد با کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، نشان‌دهنده وقوع یک تحول جدید است، زیرا ترکیه تا پیش از این، عمدتاً به دنبال بهبود روابط خود با کشورهای عربی در سطح دوجانبه بود.

در واقع مذاکرات در مورد توافقنامه تجارت آزاد میان ترکیه و شورای همکاری خلیج فارس، حاکی از ایجاد تحول در سیاست خارجی ترکیه از تمرکز ایدئولوژیک به سمت اولویت‌دادن به روابط سرمایه‌گذاری و تجارت است. اقدامی که به‌عنوان بخشی از تلاش‌های اردوغان به‌منظور کاهش تنش‌ها نه‌تنها با جهان عرب، بلکه با اروپا و ایالات متحده نیز تلقی می‌شود. هرچند که برخی چالش‌ها مانند روابط با اسرائیل همچنان باقی است.

قابل ذکر است که انعقاد احتمالی توافقنامه آزاد تجاری میان ترکیه و شورای همکاری خلیج فارس، می‌تواند از طریق تسهیل روابط تجاری و ایجاد کربدوره‌های حمل‌ونقل بین ترکیه و کشورهای حاشیه خلیج فارس بر سایر اقتصادها مانند عراق، تأثیر مثبتی برجای بگذارد.

افزایش فشار دیپلماتیک کشورهای غربی بر امارات متحده عربی

کشورهای غربی از جمله ایالات متحده، بریتانیا و اتحادیه اروپا فشارهای خود را به‌منظور وادار کردن امارات متحده عربی به تشدید نظارت بر تجارت با روسیه و ممانعت از دورزدن تحریم‌ها افزایش داده‌اند؛ در همین راستا اخیراً مقامات کشورهای آمریکا، بریتانیا و اتحادیه اروپا به امارات سفر کردند تا این کشور را به‌منظور ارائه اطلاعات تجاری تفصیلی و انجام اقدامات قوی‌تر بر علیه شرکت‌های مظنون به دور زدن رژیم تحریم‌های اعمال شده بر ضد روسیه تحت فشار قرار دهند.

کشورهای غربی معتقدند که شرکت‌های مستقر در امارات، همچنان در صادرات کالاهای تحت تحریم مانند چیپ‌های کامپیوتری، الکترونیک و ماشین‌آلات به روسیه مشارکت دارند؛ امری که منجر به تقویت توانایی‌های نظامی روسیه در اوکراین می‌شود. در همین راستا مقامات غربی احتمال افزایش تعداد شرکت‌های تحت تحریم مستقر در امارات به دلیل نقش ادعایی آنها در توانمندسازی روسیه به‌منظور دورزدن رژیم تحریم‌ها را مطرح کرده‌اند.

متعاقب فشارهای ایالات متحده و اروپایی به امارات متحده عربی، مقامات دولتی این کشور ممنوعیت‌هایی را بر صادرات برخی محصولات با "کاربرد دوگانه" وضع کردند. در همین راستا مقامات اماراتی ادعا کردند

که بر اساس داده‌های اولیه، در سال ۲۰۲۴ هیچ صادرات یا صادرات مجددی از محصولات تحت تحریم صورت نگرفته است؛ هر چند که این کشور در سپتامبر ۲۰۲۳ نیز ادعای مشابهی را مطرح کرد، اما موفق نشده بود تا نگرانی‌های کشورهای غربی در این مورد را برطرف کند.

در واقع غربی‌ها معتقدند که امارات باید به تعهدات خود در قبال رژیم تحریم‌های بین‌المللی پایبند بماند. نکته حائز اهمیت آنکه نتیجه این مذاکرات میان مقامات غربی با امارات متحده عربی، می‌تواند پیامدهای قابل توجهی بر روابط این کشور با غرب به همراه داشته باشد.

سرمايه‌گذاري ۱۰ ميليارد دلاري امارات متحده عربي در پاکستان

اخيراً دولت پاکستان اعلام کرد که امارات متحده عربي در جريان دیداری که میان رئیس این کشور و نخست‌وزیر پاکستان در ابوظبی انجام شد، به انجام سرمايه‌گذاري تا سقف ۱۰ ميليارد دلار در پاکستان متعهد شده است. تعهد امارات به افزایش سرمايه‌گذاري ۱۰ ميليارد دلاري، در پی اقدامات تشويقي دولت پاکستان برای سرمايه‌گذاري خارجي انجام شده است.

امضای ۳۰ يادداشت تفاهم میان عربستان و ژاپن

اخيراً همایش تجاري "چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان و ژاپن" با حضور مقامات بلندپایه دو کشور از جمله وزیر تجارت و صنعت ژاپن، وزیر انرژی و وزیر سرمايه‌گذاري عربستان و همچنین نمایندگان شرکت‌های برجسته دو کشور در توکیو برگزار شد که طرفین در آن بر تقویت همکاری‌های دوجانبه در زمینه‌های مختلف اقتصادی تأکید کردند. در حاشیه همین همایش، بیش از ۳۰ يادداشت تفاهم در زمینه‌های انرژی، صنایع و امور مالی میان نمایندگان دو کشور به امضا رسید.

امضای این يادداشت تفاهم‌ها، گام مهمی در راستای تحقق چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان به شمار می‌رود که هدف آن، تنوع‌بخشی به اقتصاد، توسعه پایدار و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید است. این همکاری‌ها همچنین به تقویت روابط راهبردی میان دو کشور و تحکیم جایگاه آنها به عنوان بازیگران کلیدی در اقتصاد جهانی کمک خواهد کرد.

تمرکز اصلی توافقات انجام شده، بر تقویت همکاری‌های دوجانبه در زمینه‌های مختلف اقتصادی، به‌ویژه انرژی‌های تجدیدپذیر و همکاری‌های راهبردی بود. در همین راستا وزیر تجارت و صنعت ژاپن، با اشاره به جایگاه عربستان به‌عنوان بزرگ‌ترین تأمین‌کننده نفت خام ژاپن و یکی از شرکای کلیدی در زمینه امنیت انرژی، بر تعهد دو کشور به تقویت همکاری‌ها در این حوزه تأکید کرد.

وزیر انرژی عربستان نیز ضمن تشریح برنامه‌های این کشور به‌منظور افزایش سهم "انرژی‌های تجدیدپذیر" در سبد انرژی این کشور تا سال ۲۰۳۰ و تا ۵۰ درصد، از دست‌یابی به رکوردهای جدید جهانی در کاهش

هزینه تولید برق بادی از طریق پروژه‌های "الغاط" و "وعد الشمال" رونمایی کرد.

از سوی دیگر دو قرارداد خرید انرژی از پروژه‌های بادی "الغاط" با ظرفیت ۶۰۰ مگاوات و "وعد الشمال" با ظرفیت ۵۰۰ مگاوات میان شرکت عربستانی خریدار انرژی (سپا) و کنسرسیومی به رهبری شرکت بازرگانی ژاپنی "ماروبنی" به امضا رسید.

افزایش ۵۰ درصدی ظرفیت بنادر قزاقستان تا سال ۲۰۲۸

اخیراً وزارت حمل‌ونقل قزاقستان اعلام کرد که بر اساس سند طرح جامع مصوب برای توسعه زیرساخت‌های دریایی، قصد دارد تا سال ۲۰۲۸ ظرفیت ترانزیت کانتینری در بنادر آکتائو و کوریک را به سه برابر و ظرفیت کلی آنها را تا ۵۰ درصد افزایش دهد.

این سند که برای دوره ۲۰۲۴ تا ۲۰۲۸ طراحی شده است، بر ایجاد یک شبکه بزرگ حمل و نقل و لجستیک دریایی بر محور بنادر آکتائو و کوریک متمرکز است. با احداث این شبکه حمل‌ونقلی، ظرفیت کانتینری این کشور افزایش خواهد یافت؛ پایانه‌های ترانزیت کالا و لجستیک برای حمل‌ونقل بین‌المللی توسعه داده خواهد شد و موانع اداری کاهش خواهد یافت.

در همین راستا، عملیات لایروبی بندر کوریک و ساخت یک قطب کانتینری در بندر آکتائو در سال جاری آغاز خواهد شد. شایان توجه است که بخش عمده این پروژه‌ها، به‌عنوان بخشی از توسعه مسیر ترانزیت بین‌المللی خزر و با بهره‌گیری از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی انجام خواهد شد.

بر اساس داده‌های تازه، حجم حمل‌ونقل بار در طول مسیر ترانزیت بین‌المللی خزر (TITR) در اوایل سال ۲۰۲۴ با رشدی چشمگیر روبرو بوده است؛ به نحوی که بر مبنای آمار رسمی، از ژانویه تا آوریل ۲۰۲۴، این رقم نسبت به مدت مشابه سال گذشته، افزایش ۳۵ درصدی یافته است. عوامل متعددی از جمله از سرگیری حمل و نقل بار در خط راه‌آهن BTK پس از نوسازی، افزایش حجم مبادلات تجاری بین چین و قزاقستان و همچنین رشد صادرات از طریق گذرگاه‌های مرزی مانند آلتینکول-قورغاص و دوستیک در ایجاد این جهش قابل توجه نقش داشته‌اند.

در واقع نوسازی خط راه‌آهن باکو-تفلیس-قارص که بخش مهمی از مسیر ترانزیت بین‌المللی خزر محسوب می‌شود، ظرفیت حمل‌ونقل را به طور قابل توجهی افزایش داده و امکان جابه‌جایی سالانه تا پنج میلیون تن بار را فراهم کرده؛ به نحوی که حجم حمل‌ونقل ریلی بین قزاقستان و چین، به میزان ۱۴ درصد افزایش یافته است. علاوه بر این، حجم صادرات از طریق این خط‌آهن، رشد ۲۱ درصدی داشته است.

علاوه بر این، گذرگاه‌های مرزی آلتینکول-قورغاص و دوستیک نیز شاهد افزایش قابل توجهی در تردد بار

بوده‌اند. در همین راستا، حجم ترانزیت کالا از گذرگاه آلتینکول - قورغاص، ۸ درصد افزایش یافته که سبب افزایش ۴۲ درصدی صادرات شده است.

حجم مبادلات در گذرگاه دوستیک نیز به میزان ۱۸ درصد افزایش یافته و منجر به افزایش ۱۳ درصدی در صادرات شده است. این جهش در حمل‌ونقل بار در کریدور میانی، نشان‌دهنده پتانسیل بالای این مسیر به‌منظور تبدیل‌شدن آن به یک گذرگاه ترانزیتی مهم بین آسیا و اروپا است.

مسیر ترانزیت بین‌المللی خزر از منظر قزاقستان، مسیری سریع‌تر، ارزان‌تر و ایمن‌تر برای حمل‌ونقل کالا به شمار می‌رود که می‌تواند به طور قابل‌توجهی به رونق تجارت و همکاری‌های اقتصادی بین کشورهای منطقه کمک کند. علاوه بر این افزایش حمل‌ونقل در این مسیر، می‌تواند فرصت‌های شغلی جدیدی را در بخش‌های مختلف مانند حمل‌ونقل، لجستیک و خدمات کشورها ایجاد کرده و به توسعه اقتصادی کشورهای منطقه در امتداد مسیر TITR کمک نماید.

عراق در پی استفاده از جاده توسعه برای انتقال نفت و گاز

محمد شیاع السودانی، نخست‌وزیر عراق، اخیراً دستور بررسی استفاده از جاده توسعه برای انتقال نفت و گاز را صادر کرد. این دستور در راستای بررسی اقدامات اجرایی پروژه جاده توسعه و پیگیری دستورات قبلی صادر شده است.

در جلسه‌ای که با حضور نخست‌وزیر عراق برگزار شد، کریدور خدماتی پروژه جاده توسعه نیز که شامل مسیرهای خطوط کابل نوری، خطوط نفت و گاز، انتقال برق و انرژی‌های تجدیدپذیر است، مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در خلال همین نشست، نخست‌وزیر عراق به وزارت نفت دستور داد تا مطالعه‌ای مشورتی برای بررسی ارتباط پروژه‌های خاص این وزارتخانه با استفاده از جاده توسعه برای انتقال و صادرات نفت و گاز بر اساس نقشه سرمایه‌گذاری و تولید انجام دهد.

وی همچنین به وزارتخانه‌های مربوطه دستور داد تا ایده‌ها و نظرات خود را در مورد این موضوع ارائه دهند و از اتخاذ هرگونه تصمیم در مورد پروژه جاده توسعه بدون موافقت کمیته عالی خودداری کنند. در حال حاضر شرکت عمومی حمل و نقل زمینی متولی حمل و نقل کالا از طریق جاده توسعه است.

این دستور نشان‌دهنده تعهد دولت عراق به استفاده از زیرساخت‌های مدرن برای توسعه بخش انرژی و تسهیل صادرات نفت و گاز این کشور است. انتظار می‌رود که این اقدام به تقویت اقتصاد عراق و تنوع‌بخشی به منابع درآمدی این کشور کمک کند.

سرمایه گذاری قطر در برزیل

قطر انرژی، شرکت دولتی نفت و گاز قطر، اخیراً اعلام کرد که شرکای سرمایه‌گذاری مشترک میدان سپیا واقع در سواحل برزیل، تصمیم نهایی خود در مورد سرمایه‌گذاری مستقیم (FDI) در فاز دوم توسعه این میدان را اتخاذ کرده‌اند. این سرمایه‌گذاری مشترک شامل شرکت‌های قطر انرژی، توتال انرژی، پتروناس، پتروبرا (برزیل) و پتروبراس (برزیل) می‌شود.

امضای قرارداد با شرکت Seatrium O&G Americas Limited به منظور ساخت یک واحد شناور تولید، ذخیره‌سازی و بارگیری نفت (FPSO) برای فعالیت در آب‌های فوق عمیق میدان سپیا، نقطه عطف مهمی در این پروژه به شمار می‌رود. این واحد FPSO قادر به تولید روزانه ۲۲۵ هزار بشکه نفت و فرآوری روزانه ۱۰ میلیون متر مکعب گاز خواهد بود.

مدیر قطر انرژی، در این باره گفت: "امضای این قرارداد، نقطه عطفی مهم در فعالیت‌های قطر انرژی در برزیل است. ما متعهد به توسعه پایدار و مسئولانه منابع نفت و گاز در این کشور هستیم و این سرمایه‌گذاری جدید، سهم قابل توجهی در تحقق این هدف خواهد داشت."

انتظار می‌رود که این واحد FPSO که به شیوه تمام الکتریکی فعالیت خواهد کرد، منجر به بهبود بهره‌وری انرژی و کاهش ۳۰ درصدی انتشار گازهای گلخانه‌ای به ازای هر بشکه نفت شود. این واحد FPSO همچنین به فناوری‌های مختلف زیست‌محیطی از جمله سیستم‌های بازیافت گاز، جذب آب عمیق، و سیستم‌های ذخیره‌سازی زمین‌شناسی CO2 مجهز خواهد شد.

ساخت این واحد FPSO در کارخانه‌های کشتی‌سازی واقع در برزیل، چین و سنگاپور انجام خواهد شد و با تکمیل واحد FPSO کاریوکا که هم‌اکنون عملیاتی است، فعالیت خود را بر بخش شمالی میدان سپیا متمرکز خواهد کرد.

عمان ۶ فرودگاه جدید می‌سازد

عمان در راستای دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز ۲۰۴۰، قصد دارد تا شش فرودگاه جدید را تا سال ۲۰۲۸ در سراسر کشور احداث کند. این ابتکار عمل استراتژیک که به منظور ارتقای ظرفیت حمل و نقل هوایی و تقویت صنعت گردشگری عمان طراحی شده، در افزایش تعداد مسافران به ۵۰ میلیون نفر در هر سال، نقش کلیدی ایفا خواهد کرد؛ این رقم، جهشی قابل توجه نسبت به ۱۷ میلیون مسافری است که در حال حاضر از فرودگاه‌های عمان استفاده می‌کنند.

فرودگاه‌های جدید که در حال حاضر در مراحل مختلف طراحی و ساخت قرار دارند، به اتصال بهتر مناطق مختلف عمان، تسهیل سفر برای ساکنان و گردشگران و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در سراسر کشور

کمک خواهند کرد.

عمان در سال‌های اخیر سرمایه‌گذاری قابل توجهی را در توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل هوایی خود انجام داده و شاهد افتتاح چندین فرودگاه جدید و افزایش ظرفیت فرودگاه‌های موجود خود بوده است. در واقع گام‌های متعدد و پیوسته‌ای که عمان در راستای ارتقای ظرفیت بخش حمل‌ونقل هوایی خود برمی‌دارد، این کشور را به قطب منطقه‌ای برای حمل‌ونقل هوایی و گردشگری و همچنین مقصدی جذاب برای سرمایه‌گذاری و تجارت در منطقه تبدیل خواهد کرد. از سوی دیگر با تکمیل ساخت و بهره‌برداری از فرودگاه‌های جدید، موقعیت عمان به‌عنوان دروازه اصلی ورود به خاورمیانه و فراتر از آن را تثبیت خواهد کرد و همچنین به تسهیل تجارت، توریسم و مبادلات فرهنگی بین این کشور و سایر کشورها در سراسر جهان کمک خواهد کرد.

برنامه توسعه جدید، گامی مهم در راستای تعهد عمان به پیشرفت اقتصادی و اجتماعی پایدار به شمار می‌رود و فرصت‌های مهمی را به‌منظور تداوم رشد و توسعه در سال‌های آتی برای این کشور به همراه خواهد داشت. در واقع احداث این فرودگاه‌ها، نشان‌دهنده چشم‌انداز روشن آینده و نقش محوری عمان در اتصال منطقه‌ای و جهانی است.

آرامکو صاحب ۴۰ درصد از سهام شرکت نفت و گاز پاکستان شد

شرکت آرامکو، یکی از بزرگترین شرکت‌های انرژی و مواد شیمیایی در جهان، اخیراً اعلام کرد که با تکمیل خرید ۴۰ درصد از سهام شرکت گاز و نفت پاکستان با نام اختصاری "GO"، گام مهمی در راستای توسعه خرده‌فروشی جهانی خود برداشته است.

GO یک شرکت پیشرو در زمینه توزیع سوخت‌های پایین‌دستی، روان‌کننده‌ها و همچنین بهره‌برداری از فروشگاه‌های خرده‌فروشی در پاکستان است که شبکه‌ای با بیش از ۱۲۰۰ جایگاه سوخت در این کشور را مدیریت می‌کند. این خرید که اولین سرمایه‌گذاری آرامکو در بخش خرده‌فروشی پایین‌دستی در پاکستان محسوب می‌شود، نشان‌دهنده تعهد این شرکت به گسترش حضور خود در بازارهای باارزش خرده‌فروشی است.

آرامکو در ماه مارس نیز با خرید ۱۰۰ درصد سهام شرکت Esmax Distribución SpA (اسماکس)، پیشرو در زمینه توزیع سوخت و روان‌کننده‌های پایین‌دستی در شیلی، اقدام به تقویت حضور بین‌المللی خود در بخش خرده‌فروشی کرده بود.

یاسر مفتاح، معاون اجرایی بخش محصولات و مشتریان آرامکو، در این باره اظهار داشت: "توسعه خرده‌فروشی جهانی ما در حال شتاب گرفتن است و این خرید، گام مهم بعدی در این مسیر به شمار می‌رود.

ما از طریق مشارکت راهبردی خود با GO، مشتاقانه منتظر عرضه محصولات و خدمات باکیفیت آرامکو به مشتریان ارزشمند در پاکستان هستیم. همچنین از اینکه یک عضو باکیفیت دیگر به شبکه رو به رشد شرکای جهانی آرامکو اضافه می‌شود، خرسندیم و مشتاقانه منتظر ترکیب منابع و تخصص خود برای ایجاد فرصت‌های جدید و توسعه بیشتر برند آرامکو در خارج از کشور هستیم."

این سرمایه‌گذاری جدید، نشان‌دهنده‌ی تعهد آرامکو به استراتژی بلندمدت خود برای رشد و تنوع‌بخشی به سبد محصولات و خدمات این شرکت در بازارهای جهانی، با تمرکز بر بخش رو به رشد خرده‌فروشی است. انتظار می‌رود که این مشارکت، ضمن ایجاد فرصت‌های جدید برای خلق ارزش و رشد، به تقویت موقعیت رقابتی آرامکو در سطح بین‌المللی کمک کند.

رقابت شرکت‌های روسی بر سر معادن نفت و گاز افغانستان

وزارت معادن و نفت افغانستان اعلام کرد که شرکت‌های بزرگی از کشورهای روسیه، قزاقستان و ازبکستان به‌منظور سرمایه‌گذاری در معادن نفت و گاز این کشور ابراز آمادگی نموده‌اند. به‌تازگی دو شرکت بزرگ روسی و ازبکستانی برای سرمایه‌گذاری در این بخش ابراز علاقه‌مندی کرده‌اند و در همین راستا، پیشنهاد سرمایه‌گذاری در چند پروژه گازی و نفتی از جمله میدان نفتی و گازی هرات را ارائه نموده است.

اتفاق تجارت و سرمایه‌گذاری افغانستان و نیز برخی از کارشناسان اقتصادی، جلب سرمایه‌گذاری خارجی در معادن نفت و گاز این کشور را مهم و سودمند ارزیابی کرده‌اند که می‌تواند به افزایش تجارت کالا به‌ویژه با روسیه و نهایتاً تقویت همگرایی منطقه‌ای بینجامد.

بر اساس آمارهای وزارت معادن و نفت، مساحت مناطق نفتی و گازی افغانستان، بیش از ۲۰۰ هزار کیلومتر مربع است؛ این در حالی است که این کشور نزدیک به ۹۰ درصد از نیاز خود به نفت و گاز را از طریق واردات از کشورهای آسیای مرکزی و ایران تأمین می‌کند.

پژوهش‌های تازه

روندهای جهانی و ریشه‌کنی فقر

گزارش تازه کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (آنکتاد) که در ماه می ۲۰۲۴ منتشر شده، به بررسی روابط پیچیده بین روندهای کلان جهانی و مهار فقر می‌پردازد. این گزارش به طور نظام‌مند، به تحلیل چگونگی تاثیرگذاری پنج نیروی حیاتی جهانی - شامل نابرابری درآمد، تغییرات اقلیمی، تغییرات جمعیتی، پیشرفت‌های فناورانه و شهرنشینی - بر طیف وسیعی از کشورها در دوره ۱۹۹۵ تا ۲۰۱۹ می‌پردازد. تحلیل ارائه شده با استفاده از روش‌های داده‌های مقطعی و پانلی، درک جامعی از تأثیرات مستقیم و کنش‌مند این روندها بر سطوح فقر را به دست می‌دهد. این مطالعه جامع، بینش ارزشمندی را برای سیاست‌گذاران

به منظور توسعه استراتژی‌های کارآمد جهت کاهش فقر در بستر این نیروهای فراگیر جهانی ارائه می‌کند.

یافته‌ها و آمار کلیدی این گزارش در ادامه آمده است:

۱. **نابرابری درآمد و فقر:** نابرابری درآمد، عامل تعیین‌کننده‌ای برای فقر به شمار می‌رود. افزایش یک واحدی در ضریب جینی، با افزایش **0.515** واحدی در نسبت سرشماری فقر مطابقت دارد.
۲. **تأثیر شهرنشینی:** شهرنشینی عموماً به کاهش فقر منجر می‌شود. افزایش یک واحدی در شهرنشینی، موجب کاهش ۰,۲۳۵ واحدی در فقر می‌گردد. با این حال، در کشورهای در حال توسعه، شهرنشینی بدون توسعه صنعتی می‌تواند به دلیل گسترش بخش‌های غیررسمی و سکونتگاه‌های غیرمجاز، موجب افزایش فقر شود.
۳. **پیشرفت‌های فناورانه:** فناوری بر اساس ماهیت آن، تأثیر متفاوتی بر فقر دارد. فناوری‌های تقویت‌کننده نیروی کار، فقر را کاهش می‌دهند، در حالی که فناوری‌های صرفه‌جویی در نیروی کار، می‌توانند آن را افزایش دهند. تغییرات سریع فناوری، تمایل به ایجاد اختلالات جدی‌تری در بازار کار دارند.
۴. **تغییرات اقلیمی:** تغییرات اقلیمی با کاهش بهره‌وری کشاورزی و افزایش وقوع بلایای طبیعی، تأثیر منفی بر فقر می‌گذارد و بیشترین آسیب را بر جوامع آسیب‌پذیر وارد می‌کند.
۵. **تغییرات جمعیتی:** افزایش وابستگی سنی، به ویژه در کشورهای توسعه‌یافته، بار را بر دوش جمعیت شاغل افزایش می‌دهد و فقر را تشدید می‌کند. در مقابل، رشد جمعیت در سن کار در کشورهای در حال توسعه، فرصتی جمعیتی را به وجود می‌آورد که می‌تواند فقر را کاهش دهد.
۶. **رشد اقتصادی:** درآمد سرانه یک عامل تعیین‌کننده بلندمدت برای کاهش فقر است. سطوح بالاتر درآمد سرانه به طور مداوم با نرخ‌های پایین‌تر فقر مرتبط است.
۷. **دسترسی به تحصیلات:** تحصیلات با بهبود چشم‌انداز شغلی و درآمد بالقوه، فقر را به طور قابل توجهی کاهش می‌دهد. میانگین سال‌های بالاتر تحصیل با سطوح پایین‌تر فقر مرتبط است.
۸. **دسترسی بخش خصوصی به اعتبارات:** دسترسی بخش خصوصی به اعتبارات، با تسهیل سرمایه‌گذاری در بخش‌های آموزش، بهداشت و فعالیت‌های کارآفرینی، به کاهش فقر کمک می‌کند.
۹. **کارآمدی دولت:** حکمرانی مؤثر برای کاهش فقر ضروری است. کشورهایی با شاخص‌های کارآمدی دولتی بالاتر، نرخ‌های پایین‌تر فقر را تجربه می‌کنند.
۱۰. **نوسانات تورم:** بی‌ثباتی اقتصاد کلان، که با نوسانات بالای تورم نشان داده می‌شود، با کاهش

درآمد واقعی و پس‌انداز، فقر را افزایش می‌دهد.

۱۱. روندهای فقر منطقه‌ای: علی‌رغم کاهش قابل توجه نرخ فقر جهانی از ۳۷٫۸ درصد در سال ۱۹۹۰ به ۸٫۴ درصد در سال ۲۰۱۹، منطقه زیر صحرای آفریقا اکنون ۶۰ درصد از فقر شدید جهانی را به خود اختصاص داده است.

۱۲. تجارت و فقر: گشودگی تجارت با فقر رابطه پیچیده‌ای دارد. گشودگی تجارت می‌تواند با گسترش دسترسی به بازار، فقر را کاهش دهد، اما علاوه بر این، ممکن است منجر به افزایش رقابت شده و بر نیروی کار کم‌مهارت، تأثیر منفی بگذارد.

۱۳. اثرات تعاملی: تعامل بین نابرابری درآمد و شهرنشینی یا فناوری، اثرات افزایش فقر ناشی از نابرابری را تعدیل می‌کند. به عبارت دیگر، شهرنشینی یا پیشرفت‌های فناورانه می‌توانند تا حدودی مانع از تشدید فقر ناشی از نابرابری درآمدی شوند.

۱۴. عوامل محرک میان‌مدت: در میان‌مدت، نابرابری درآمد، شهرنشینی و فناوری، عوامل تعیین‌کننده‌ی قدرتمندی برای فقر هستند، در حالی که تغییرات اقلیمی و وابستگی سنی بسته به معیارهای خاص، تأثیرات متغیری نشان می‌دهند.

۱۵. رشد بخشی: ترکیب و شدت رشد بخش‌های مختلف اقتصادی بر کاهش فقر تأثیر می‌گذارد. رشد بهره‌وری در بخش تولید، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، در کاهش فقر بسیار مؤثر است.

۱۶. شبکه‌های حمایتی اجتماعی: ایجاد شبکه‌های حمایتی اجتماعی برای حمایت از اقشار کم‌درآمد در برابر شوک‌های اقتصادی و تقویت مشارکت آن‌ها در بازار، ضروری است.

۱۷. سیاست‌های مالیاتی: سیستم‌های مالیات تصاعدی بر درآمد و تأکید بر مالیات بر سرمایه، می‌توانند نابرابری را کاهش دهند و در نتیجه فقر را پایین بیاورند.

۱۸. توسعه زیرساخت: سرمایه‌گذاری در زیرساخت و توسعه مهارت‌ها برای تقویت رشد اقتصادی و کاهش فقر، حیاتی است.

۱۹. سیاست‌های سازگاری با اقلیم: سیاست‌هایی مانند قیمت‌گذاری کربن و رویه‌های مصرف پایدار برای کاهش اثرات منفی تغییرات اقلیمی بر فقر، ضروری هستند.

۲۰. رویکرد جامع سیاستی: مواجهه با روندهای کلان جهانی، نیازمند یک رویکرد هماهنگ سیاستی است، رویکردی که تعاملات بین این نیروها را در نظر بگیرد تا به طور مؤثری با فقر مبارزه کند.

زوال اقتصادی سوریه

بانک جهانی در گزارش تازه‌ای به روند تحولات اقتصادی سوریه پرداخته است. گزارش تصویری تکان دهنده از آثار جنگ و تحریم بر اقتصاد این کشور ارائه می‌دهد. درگیری جاری در سوریه منجر به یکی از شدیدترین و طولانی‌ترین بحران‌های انسانی قرن بیست و یکم شده است. «بررسی اقتصادی سوریه: درگیری، بحران‌ها و فروپاشی رفاه خانوار»، که توسط بانک جهانی تهیه شده است، تحلیلی از وضعیت اقتصادی کنونی سوریه ارائه می‌کند و بر تأثیرات عمیق جنگ بر رفاه خانوار تأکید می‌کند. این گزارش بر شوک‌های متعددی که اقتصاد شکننده سوریه را شکننده‌تر کرده است، از جمله زمین‌لرزه‌های ویرانگر فوریه ۲۰۲۳، تشدید خشونت و درگیری‌های گسترده‌تر منطقه‌ای، تأکید می‌کند.

این گزارش، نسخه بهار ۲۰۲۴ از «بررسی اقتصادی سوریه» است که به صورت دوره‌ای منتشر شده و به وضعیت اقتصادی وخیمی می‌پردازد که در طول سال گذشته همچنان رو به وخامت بیشتر بوده است. تحلیل بر اساس داده‌های گسترده‌ای که توسط بانک جهانی جمع‌آوری شده است، با استفاده از رویکردهای نوآورانه‌ای مانند انتشار نور شبانه و سنجش از راه دور برای ارائه بینش جزئی‌نگر به فعالیت‌های اقتصادی در مناطق مختلف سوریه، انجام شده است. این گزارش نگاهی عمیق به شاخص‌های کلان اقتصادی، از جمله فعالیت تجاری، کاهش ارزش پول و تورم، در کنار بررسی دقیق بحران‌های بشردوستانه‌ای که به دلیل درگیری‌های مداوم و بلایای طبیعی تشدید شده است، ارائه می‌دهد.

یافته‌های کلیدی این نسخه شامل انقباض قابل توجه در فعالیت اقتصادی سوریه، نرخ تورم مداوم بالا و کاهش قابل توجه در تولید و تجارت نفت است. علاوه بر این، این گزارش تأثیر شدید درگیری و بلایا بر رفاه خانوار را بررسی می‌کند. تحلیل بانک جهانی بر نیاز فوری به کمک‌های بشردوستانه جامع و راه‌حل‌های اقتصادی پایدار برای کاهش اثرات بلندمدت این بحران چندوجهی بر مردم سوریه تأکید می‌کند. یافته‌ها و آمار کلیدی گزارش در ادامه می‌آید:

۱- مرگبارترین درگیری: جنگ سوریه مرگبارترین درگیری قرن جاری، با بیش از ۴۰۷ هزار مرگ ناشی از جنگ در سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۲ است.

۲- درگیری طولانی مدت: جنگ داخلی سوریه یکی از طولانی‌ترین درگیری‌های تاریخ معاصر است و تنها پس از جنگ‌های داخلی افغانستان از سال ۱۹۹۰ قرار دارد.

۳- شوک‌های ۲۰۲۳: در سال ۲۰۲۳، سوریه با شوک‌های متعددی از جمله دو زمین‌لرزه ویرانگر در فوریه و افزایش درگیری در استان‌های شمالی مواجه شد که منجر به بالاترین تعداد تلفات سالانه در چهار سال گذشته شد.

- ۴- **حملات اسرائیل:** از اکتبر ۲۰۲۳ تا مارس ۲۰۲۴، حدود ۲۰۱ رویداد درگیری و ۲۳۶ کشته در سوریه مرتبط با حملات اسرائیل وجود داشت.
- ۵- **کاهش فعالیت اقتصادی:** فعالیت اقتصادی سوریه، با اندازه‌گیری انتشار نور شبانه، در سال ۲۰۲۳، به ویژه در امتداد مرزهای غربی، ۲,۱ درصد نسبت به سال قبل کاهش یافت.
- ۶- **فعالیت دریایی:** بازدید کشتی‌ها از بنادر سوریه با وجود در نظر گرفتن فعالیت‌های دریایی ثبت نشده، تقریباً ۱۰ درصد در سال ۲۰۲۳ کاهش یافت.
- ۷- **تأثیر زلزله:** پس از زلزله، کمک‌های بشردوستانه سازمان ملل متحد به میزان قابل توجهی کاهش یافت و تعداد کامیون‌های امداد ماهانه از ۵۶۵ به ۲۷۳ کاهش یافت.
- ۸- **کمبود بودجه:** در سال ۲۰۲۳، سوریه ۸,۲ میلیارد دلار کمک‌های بشردوستانه دریافت کرد که حاکی از ۵ درصد کاهش نسبت به سال قبل است. تنها یک سوم از بودجه مورد نیاز برای برنامه پاسخ بشردوستانه در ۲۰۲۳ تأمین شد.
- ۹- **دسترسی به کمک:** پس از زلزله، دسترسی به کمک‌های بشردوستانه، به ویژه غذا، برای ساکنان و آوارگان داخلی به طور قابل توجهی کاهش یافت.
- ۱۰- **کاهش بودجه مالی:** بودجه مالی سوریه همچنان در حال کاهش است که نشان دهنده وضعیت وخیم اقتصادی است. حراج اوراق قرضه خزانه، تنها ۹ درصد از کسری بودجه را از سال ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۳ تأمین کرد.
- ۱۱- **بی‌ارزشی پول ملی:** پوند سوریه (SYP) با کاهش ارزش قابل توجهی روبرو شده است که به تداوم تورم بالای مصرف‌کننده کمک می‌کند.
- ۱۲- **چالش‌های بشردوستانه:** دسترسی به خدمات بهداشتی، بازارهای مواد غذایی و سیستم‌های آبرسانی به ویژه در مناطقی که به شدت تحت تأثیر زلزله قرار گرفته‌اند، به طور پیوسته در حال کاهش است.
- ۱۳- **آوارگی:** تا پایان سال ۲۰۲۳، بیش از نیمی از جمعیت پیش از درگیری سوریه همچنان آواره هستند، از جمله ۲,۷ میلیون آواره داخلی و ۷,۶ میلیون پناهنده در خارج از کشور.
- ۱۴- **فقر شدید:** نرخ فقر شدید از آغاز درگیری به طور چشمگیری افزایش یافته است و بالاترین نرخ در مناطق شمال شرقی و جنوب غربی مشاهده می‌شود.
- ۱۵- **تولیدات کشاورزی:** درگیری به طور مداوم باعث تضعیف تولیدات کشاورزی در سوریه شده است،

امری که بر امنیت غذایی و ثبات اقتصادی تأثیر می‌گذارد.

۱۶- تولید نفت و گاز: داده‌های مشعل‌سوزی گاز شبانه، خروجی نفت و گاز بالاتری را نسبت به برآوردهای رسمی نشان می‌دهد، امری که نشان دهنده رشد فعالیت‌های اقتصادی غیررسمی و غیرقانونی در بخش انرژی است.

۱۷- مکانیسم‌های مقابله: خانواده‌ها پس از زلزله، افزایش اتکا به قرض گرفتن پول، خرید کالا به صورت اعتباری و فرستادن کودکان به سر کار را به عنوان راهکارهای مقابله گزارش کردند.

۱۸- دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی: دسترسی به خدمات بهداشتی کاهش یافته است و بویژه جامعه آسیب‌دیده پس از زلزله، کاهش قابل توجهی را گزارش کرده‌اند.

۱۹- کمبود آب: خشکسالی‌های طولانی‌مدت، کاهش سطح آب رودخانه فرات و نقص ایستگاه‌های آب، کمبود آب را در شمال سوریه تشدید کرده است.

۲۰- انقباض اقتصادی: تحلیل کمی داده‌های نور شبانه، نشان‌دهنده کاهش ۸۴ درصدی فعالیت اقتصادی از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۳ است که بیانگر تأثیر شدید درگیری بر اقتصاد می‌باشد. داده‌های نور شبانه (NTL) یک ابزار ارزشمند برای درک فعالیت اقتصادی، به ویژه در مناطق درگیر در مناقشه مانند سوریه است، جایی که آمارهای رسمی ممکن است غیرقابل اعتماد یا در دسترس نباشند.

سوار بر موج تحول دیجیتال: برداشت‌هایی از مسیر ژاپن

گزارش اخیر بانک جهانی تحت عنوان «سوار بر موج تحول دیجیتال: برداشت‌هایی از مسیر ژاپن» به تجارب گسترده ژاپن در زمینه تحول دیجیتال و همچنین به بررسی استراتژی‌ها، سیاست‌ها و رویه‌هایی می‌پردازد که باعث پیشرفت این کشور در این زمینه شده است.

با پیشرفت سریع جهان در فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)، تحول دیجیتال به عاملی حیاتی در توسعه ملی تبدیل شده است. این گزارش که در قالب برنامه مشارکت سرمایه‌گذاری زیرساخت‌های باکیفیت بانک جهانی با مشارکت دولت ژاپن تهیه شده است، تحلیلی از مسیر دیجیتال ژاپن ارائه می‌کند و نکات کلیدی و بهترین شیوه‌هایی را برجسته می‌کند که می‌تواند برای سایر کشورها، به ویژه بازارهای نوظهور و اقتصادهای در حال توسعه مفید باشد.

تحول دیجیتال ژاپن، سفری چندوجهی بوده است که با نقاط عطف قابل توجه و استراتژی‌های در حال تحول مشخص شده است. ژاپن با نرخ نفوذ اینترنت نسبتاً متوسط در آغاز هزاره، گام‌های بلندی در جهت ادغام فناوری‌های دیجیتال در بخش‌های مختلف برداشته است.

این گزارش بر اهمیت حکمرانی صحیح، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های قوی و توسعه شهرهای هوشمند تأکید می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه این عناصر به طور پیچیده‌ای در تکامل دیجیتال ژاپن تنیده شده‌اند. این گزارش بر نقش داده، زیرساخت‌های دیجیتال، تسهیل‌کننده‌های نهادی و مهارت‌های دیجیتال به عنوان سنگ بنای تحول دیجیتال موفق تأکید می‌کند.

مشارکت فعال ذینفعان متعدد از جمله دستگاه‌های دولتی، بخش خصوصی و شهروندان، از محورهای اصلی استراتژی ژاپن بوده است. گزارش تصویری از پیشتازی دولت ژاپن در توسعه دیجیتال ملی از طریق سیاست‌ها و ابتکارات پیش‌دستانه ارائه می‌کند. در عین حال همکاری با بازیگران بخش خصوصی و مشارکت شهروندان در این فرآیند را نیز مورد تأکید قرار می‌دهد. گزارش بر نقش دولت در ایجاد محیط‌های مناسب برای نوآوری، ایجاد تعادل بین نیاز به حمایت از حریم خصوصی، امنیت سایبری و حقوق مصرف‌کنندگان تأکید می‌کند.

پتانسیل دگرگون‌کننده فناوری‌های دیجیتال به ویژه در زمینه توسعه شهرهای هوشمند مشهود است، جایی که از راه‌حل‌های دیجیتال برای ارتقای زیرساخت‌های شهری و ارائه خدمات به صورتی فزاینده استفاده می‌شود. ابتکارات شهرهای هوشمند ژاپن تجلی تلاش‌های گسترده‌تر تحول دیجیتال آن است، ابتکاراتی که از طریق کاربردهای نوآورانه فناوری، به چالش‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی رسیدگی می‌کند.

با توجه به اینکه جهان با چالش‌های توسعه‌ای پیچیده‌تر و بیشتری روبرو است، درس‌های مسیر دیجیتال ژاپن، منبع ارزشمندی برای سایر کشورهایی است که در مسیرهای مشابه قدم می‌گذارند. این گزارش با مستندسازی و به اشتراک گذاشتن تجارب ژاپن، قصد دارد به گفتمان جهانی در مورد تحول دیجیتال کمک کند و بینش‌ها و توصیه‌های عملی برای کشورهای که به دنبال به کارگیری قدرت فناوری‌های دیجیتال برای توسعه پایدار و فراگیر هستند، ارائه دهد. نکات کلیدی گزارش در ادامه آمده است:

۱. داده به مثابه دارایی راهبردی: داده از یک محصول جانبی عملیاتی به عنصر حیاتی جوامع دیجیتال و زیربنای تصمیم‌گیری و خلق ارزش تبدیل شده است.

۲. زیرساخت دیجیتال: زیرساخت دیجیتال قوی، شامل تأمین انرژی پایدار و اتصال اینترنت پرسرعت، برای تحول دیجیتال حیاتی است. ژاپن همواره بر سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های پایدار برای پشتیبانی از مقیاس‌پذیری و انعطاف‌پذیری دیجیتال تأکید کرده است.

۳. تسهیل‌گرهای نهادی: سیاست‌های مؤثر، مقررات کارآمد و حکمرانی قوی برای تقویت نوآوری و همکاری ضروری هستند. دولت ژاپن برای حمایت از تحول دیجیتال، نهادهایی مانند آژانس دیجیتال را

تأسیس کرده است.

۴. افراد و مهارت‌های دیجیتال: موفقیت ابتکارات دیجیتال به ارتقای سواد و مهارت‌های دیجیتال در بخش‌های دولتی، خصوصی و مدنی بستگی دارد. رویکردهای نوآورانه ژاپن شامل آموزش کارکنان با ابزارهای کدگذاری حداقلی و مشارکت شهروندان به عنوان هم‌آفرینندگان است.

۵. نقش دولت: دولت مرکزی ژاپن از طریق سیاست‌ها و ابتکارات مختلف، نقشی محوری در رهبری توسعه دیجیتال داشته است، امری که اهمیت حکمرانی پیش‌دستانه را نشان می‌دهد.

۶. مشارکت بخش خصوصی: مشارکت فعال بخش خصوصی برای هدایت نوآوری و راه‌حل‌های فناورانه ضروری است.

۷. مشارکت‌های دولتی-خصوصی: محیط‌های تنظیم‌گری مشارکتی و مشارکت‌های دولتی-خصوصی برای دستیابی به پتانسیل فناوری‌های دیجیتال کلیدی هستند؛ ابتکارات شهرهای هوشمند ژاپن نمونه‌ای از این همکاری است.

۸. مشارکت شهروندان: ابتکارات شهروندمدار و رویکردهای مشارکتی، زیربنای تحول دیجیتال هستند.

۱۰. محافظت از داده‌های دیجیتالی: مسیر حفاظت از داده در ژاپن، شامل «قانون حمایت از اطلاعات شخصی» (APPI) است که رضایت کاربر را برای جمع‌آوری و استفاده از داده‌های شخصی الزامی می‌کند. APPI برای پوشش کسب‌وکارها، سازمان‌های دولتی، سازمان‌های غیرانتفاعی و افراد توسعه یافته است.

۱۱. کنتورهای هوشمند: تا سال ۲۰۲۱، حدود ۷۰ میلیون کنتور هوشمند در سراسر ژاپن نصب شد که بررسی و تحلیل داده‌های آماری از برق را به منظور استفاده عمومی و پشتیبانی از برنامه‌های کاربردی هوشمند مختلف را تسهیل می‌کند.

۱۲. درگاه‌های داده باز: تا پایان دهه ۲۰۱۰، حدود ۷۰ درصد از شهرهای ژاپن در وبسایت‌های شهرداری خود درگاه‌های داده باز راه‌اندازی کرده بودند. با این حال، تنها ۵ درصد از این شهرها داده‌ها را در قالب‌های قابل پردازش با ماشین مانند صفحات گسترده یا CSV منتشر کردند.

۱۳. اصول QII: اصول سرمایه‌گذاری در زیرساخت با کیفیت (QII) که در اجلاس G20 اوزاکا در سال ۲۰۱۹ اعلام شد، سرمایه‌گذاری در زیرساخت را برای دستیابی به پایداری، تاب‌آوری و منافع بلندمدت هدایت می‌کند.

۱۴. طرح‌های DIGIDEN: چشم‌انداز برای یک کشور «باغ شهر دیجیتال» (DIGIDEN) شامل اعطای کمک‌هزینه برای ظرفیت‌سازی، گسترش اتصال دیجیتال و ترویج پلتفرم «شماره من» از دیگر

ابتکارات ژاپن است.

۱۵. چالش‌های کشورهای در حال توسعه: کشورهای در حال توسعه با موانعی مانند زیرساخت دیجیتال نامناسب، سواد دیجیتال محدود و کمبود داده‌های به‌روز مواجه هستند. این چالش‌ها مانع از تحول دیجیتال مؤثر می‌شود.

۱۶. مراحل تحول دیجیتال: تحول دیجیتال شامل سه مرحله دیجیتال سازی، دیجیتالی شدن و تحول دیجیتال است که هر کدام به سطوح مختلفی از پیچیدگی و ادغام نیاز دارند.

۱۷. سیستم‌های قدیمی: سیستم‌های قدیمی چالش‌هایی را برای تحول دیجیتال ایجاد می‌کنند. ژاپن به دنبال استانداردسازی و ساده‌سازی فرآیندهای تجاری در دولت است.

۱۸. مراقبت‌های پزشکی اورژانس: ابتکار «ابر شهر» شهر کیبچوئو، اهمیت یکپارچه‌سازی اطلاعات شخصی برای خدمات پزشکی اورژانس را برجسته می‌کند و بر چگونگی غلبه بر چالش‌های مقرراتی از طریق محیط‌های سندباکس (محیط‌های آزمایش کنترل‌شده) تأکید دارد.

۱۹. چارچوب توسعه دیجیتال: چارچوب توسعه دیجیتال ژاپن شامل داده، زیرساخت دیجیتال، تسهیل‌گرهای نهادی و افراد و مهارت‌های دیجیتال است. این عناصر برای دستیابی به توسعه پایدار حیاتی هستند.

۲۰. تأثیر فناوری‌های دیجیتال: فناوری‌های دیجیتال، فرآیندهای حکمرانی و مدیریت را ساده‌سازی می‌کند، باعث افزایش کارایی شده و نوآوری را در زیرساخت و ارائه خدمات، به ویژه در بحران‌هایی مانند همه‌گیری‌ها، به ارمغان می‌آورد.

حلقه‌ی حیاتی: توانمندسازی شرکت‌های خدمات برق برای گذار انرژی

گزارش «حلقه‌ی حیاتی: توانمندسازی شرکت‌های خدمات برق برای گذار انرژی» که اخیراً توسط بانک جهانی منتشر شده، بر نقش محوری شرکت‌های خدمات برق در تلاش جهانی برای کاهش تولید و انتشار کربن در مسیر تأمین برق و دستیابی به دسترسی همگانی به انرژی تأکید می‌کند. این شرکت‌ها به عنوان اداره‌کنندگان شبکه‌های برق جهان، باید سهم انرژی‌های تجدیدپذیر را در ترکیب تولید خود به طور قابل توجهی افزایش دهند، شبکه‌ها را برای ادغام این منابع انرژی متغیر نوسازی کنند و نیازهای پیچیده انرژی صنایع، خانوارها و حمل‌ونقل را مدیریت نمایند. علاوه بر این، شرکت‌های خدمات برق در خط مقدم تأمین برق برای نزدیک به ۷۰۰ میلیون نفری قرار دارند که هنوز از دسترسی به آن محروم هستند.

با این حال، گزارش حاضر نشان می‌دهد که شرکت‌های خدمات برق در سراسر جهان هم‌اکنون برای ارائه برق مقرون‌به‌صرفه و قابل اعتماد با مشکل مواجه هستند. تنها کمتر از ۴۰ درصد از این شرکت‌ها

قادر به جمع‌آوری درآمد کافی برای تأمین هزینه‌های سالانه عملیاتی و خدمات بدهی خود هستند. این چالش در کشورهای با درآمد کم و متوسط پایین به ویژه وخیم است.

هزینه‌های بالای تأمین، تعرفه‌های پایین، ناکارآمدی عملیاتی و برنامه‌ریزی ضعیف بخش تأمین برق، اغلب منجر به چرخه‌های مداوم عملکرد پایین، ایجاد تلفات فنی و تجاری و وابستگی به یارانه‌های دولتی می‌گردد.

این گزارش تأکید می‌کند که گذار انرژی و تلاش برای دسترسی همگانی، چالش‌ها و فرصت‌های جدیدی را برای شرکت‌های خدمات برق ایجاد می‌کند که عملکرد آن‌ها را بیش از پیش تهدید می‌نماید. دستیابی به این اهداف، مستلزم سرمایه‌گذاری اولیه کلان است که اهمیت شرکت‌های خدمات برق با عملکرد خوب و از لحاظ مالی پایدار را برجسته می‌کند.

گزارش حاضر، خواستار اقدامات هماهنگ از سوی سیاست‌گذاران، تنظیم‌کننده‌ها، تأمین‌کنندگان مالی توسعه و خود شرکت‌های خدمات برق برای ایجاد شرکتهایی انعطاف‌پذیر است که توانایی رویارویی با چشم‌انداز در حال تحول بخش برق را داشته باشند. شرکت‌های خدمات برق با بهبود ارائه خدمات، کاهش تلفات و سرمایه‌گذاری در نوسازی، می‌توانند از فرصت‌های ایجاد شده توسط یک سیستم برق مدرن‌تر و توزیع‌شده بهره‌مند شوند و به آینده‌ای پایدار برای انرژی کمک کنند.

اهم یافته‌ها و آمار کلیدی از گزارش «حلقه‌ی حیاتی: توانمندسازی شرکت‌های خدمات برق برای گذار انرژی» در ادامه آمده است:

۱- بقاء مالی شرکت‌های خدمات برق:

کمتر از ۴۰ درصد از شرکت‌های خدمات برق در سراسر جهان قادر به تأمین هر دو هزینه‌های عملیاتی و خدمات بدهی خود هستند و بیش از ۴۰ درصد نیز حتی توان تأمین هزینه‌های عملیاتی خود را ندارند.

۲- بازگشت سرمایه بر اساس سطح درآمد:

عملکرد شرکت‌های خدمات برق در کشورهای با درآمد کم (LIC) و کشورهای با درآمد متوسط پایین (LMIC) در مقایسه با شرکت‌های خدمات برق در کشورهای با درآمد متوسط بالا (UMIC) و کشورهای با درآمد بالا (HIC) به طور قابل توجهی در زمینه بازگشت سرمایه ضعیف‌تر است.

۳- جمع‌آوری درآمد:

بیش از نیمی از شرکت‌های خدمات برق در کشورهای با درآمد کم و متوسط پایین، درآمد کافی برای تأمین هزینه‌های عملیاتی خود را ندارند، در حالی که ۵۵ درصد از شرکت‌ها در کشورهای با درآمد متوسط

بالا و بالا قادر به تأمین هردو هزینه‌های عملیاتی و خدمات بدهی خود هستند.

۴- تاثیر درآمد ملی بر بازگشت سرمایه:

تنها ۲۸ درصد از شرکت‌های خدمات برق در کشورهای با درآمد کم و متوسط به پایین، قادر به تأمین هردو هزینه‌های عملیاتی و خدمات بدهی خود هستند، در حالی که این رقم در کشورهای با درآمد متوسط به بالا و بالا به ۵۵ درصد می‌رسد.

۵- شرکت‌های خدمات برق دولتی در مقابل خصوصی:

عملکرد مالی شرکت‌های خدمات برق خصوصی کمی بهتر از شرکت‌های دولتی است، هرچند این تفاوت ناچیز است.

۶- بازگشت سرمایه شرکت‌های خدمات برق در طول زمان:

در فاصله سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۰، میانگین شرکت‌های خدمات برق در کشورهای با درآمد متوسط بالا و بالا به طور مداوم موفق به تأمین هردو هزینه‌های عملیاتی و خدمات بدهی خود شدند، در حالی که این امر برای میانگین شرکت‌های خدمات برق در کشورهای با درآمد کم و متوسط پایین محقق نشده است.

۷- چالش‌های عملکرد شرکت‌های خدمات برق:

شرکت‌های خدمات برق در کشورهای با درآمد کم و متوسط به پایین اغلب با تلفات بالای انتقال و توزیع، شیوه‌های ضعیف کنتورخوانی و چالش‌هایی در صورت‌حساب و جمع‌آوری وجوه مواجه هستند.

۸- دسترسی به برق و انرژی‌های تجدیدپذیر:

تعداد بسیار کمی از شرکت‌های خدمات برق در کشورهای با درآمد کم و متوسط در کشورهایی که منابع انرژی تجدیدپذیر مانند خورشیدی و بادی سهم قابل توجهی در ترکیب تولید برق داشته باشد فعالیت می‌کنند.

۹- نیاز به نوسازی شرکت‌های خدمات برق:

شرکت‌های خدمات برق نیاز به توسعه و نوسازی شبکه‌های خود برای ادغام منابع انرژی تجدیدپذیر متغیر و پاسخگویی به تقاضای رو به رشد برای برق پاک‌تر و انعطاف‌پذیرتر دارند.

۱۰- نقش دولت‌ها:

دولت‌ها باید چارچوب‌های قوی سیاستی و حقوقی برای کاهش هزینه‌های شرکت‌های خدمات برق در دستیابی به گذار انرژی و دسترسی همگانی ایجاد کنند.

۱۱- نوآوری‌های تنظیمی:

تنظیم‌کننده‌ها باید نوآوری‌هایی را در طراحی تعرفه به کار گیرند تا هزینه‌ها را به طور کارآمد بین شرکت‌های خدمات برق و مشتریان آنها تخصیص دهند، از جمله تعرفه‌های دو بخشی برای هزینه‌های ثابت و متغیر.

۱۲- تأمین‌کنندگان مالی توسعه:

تأمین‌کنندگان مالی توسعه نقش کلیدی در جبران هزینه‌های اضافی حاصل از کاهش کربن در تأمین برق از طریق سرمایه‌امتیازی و ابزارهای کاهش ریسک ایفا می‌کنند.

۱۳- عملکرد و شفافیت شرکت‌های خدمات برق:

شرکت‌های خدمات برق برای حفظ اعتماد مشتریان و تأمین‌کنندگان مالی، نیاز به بهبود ارتباطات عمومی خود، از جمله انتشار به موقع صورتهای مالی و داده‌های عملیاتی دارند.

۱۴- هزینه سرمایه:

برای جبران هزینه‌های اضافی ناشی از کاهش کربن در تأمین برق، یک شرکت خدمات برق معمولی به کاهش ۱.۲ درصدی در هزینه سرمایه خود نیاز دارد.

۱۵- رشد تقاضای برق:

این گزارش بر نرخ‌های رشد متفاوت در تقاضای برق بین شرکت‌های خدمات برق مختلف تأکید می‌کند؛ امری که بر توانایی آنها برای برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری مناسب تأثیر می‌گذارد.

۱۶. ظرفیت فنی و مدیریتی:

شرکت‌های خدمات برق برای رویارویی با فناوری‌های جدید و مدل‌های کسب‌وکار ضروری برای گذار انرژی، نیاز به سرمایه‌گذاری در ظرفیت فنی و مدیریتی دارند.

۱۷. تأثیر قیمت سوخت‌های فسیلی:

شرکت‌های خدمات برق در کشورهای با درآمد کم (LIC) به شدت در معرض نوسانات قیمت سوخت‌های فسیلی قرار دارند، امری که می‌تواند مدیریت هزینه‌ها را دشوارتر کند. این موضوع اهمیت تغییر به سمت انرژی‌های تجدیدپذیر را برجسته می‌سازد.

۱۸. نقش مؤسسات تأمین مالی توسعه:

مؤسسات تأمین مالی توسعه می‌توانند با افزایش سرمایه‌امتیازی، از شرکت‌های خدمات برق در کشورهای

با درآمد کم و متوسط پایین (LICs و MICs) برای تضمین گذار مقرون به صرفه به انرژی‌های تجدیدپذیر، حمایت کنند.

۱۹. ناکارآمدی‌های عملیاتی:

برنامه‌ریزی ضعیف، رویه‌های غیررقابتی تدارکات، هزینه‌های بالای سوخت وارداتی، ناکارآمدی‌های اداری و هزینه‌های بالای سرمایه‌گذاری، چالش‌های پیش روی شرکت‌های خدمات برق در کشورهای با درآمد کم و متوسط پایین (LICs و MICs) را تشدید می‌کند.

۲۰. سرمایه‌گذاری در نوسازی شبکه برق:

شرکت‌های خدمات برق برای کاهش پایدار تلفات فنی و تجاری، بهبود صورت حساب و افزایش جمع‌آوری وجوه، به اجرای برنامه‌های سرمایه‌گذاری کارآمد نیاز دارند.